

יום חמישי יב תמוז, חג הגאולה ה'תש"ג

אין אומרים תחנון. שיעורים. חומש: בלק, חמישי עם פירש"י. תהלים: סו"סח.

תניא: והנה מצות... 182 מיראה. יום הולדת את כ"ק אדמו"ר שליט"א בשנת תר"ם. יום בו נתבשר — בשנת תרפ"ז — שהוא חפשי מנלותו אשר הגלה — אחרי שהי' תפוס במאסר — על עבודתו בחיזוק התורה והיהדות.

ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א: בשני ימי הגאולה י"ב וי"ג תמוז הבע"ל יתועדו אנ"ש, לטובה ולברכה בגשמיות וברוחניות, כאשר הוקבע מאת אבינו הראשון הוד כ"ק אאזמו"ר רבינו הזקן וצוקללה"ה נבג"ם זי"ע. בהתועדות זו ידברו אנ"ש שי' איש את רעהו בשבת אחים בחיזוק קביעות שיעורי הלמוד, והנני שולח להם את ברכתי כי ישא ה' פניו אליהם בגו"ר.

יום ששי יג תמוז, חג הגאולה ה'תש"ג

אין אומרים תחנון. שיעורים. חומש: בלק, ששי עם פירש"י. תהלים: סט"עא.

תניא: פרק ב. אך כל יום רצון. יום בו יצא כ"ק אדמו"ר שליט"א לחרות. המאסר הותחל רבע על שעה השלישית אור ליום רביעי חמשה עשר בסיון תרפ"ז. התעכב בגלות — בעיר קאסטרמא — עד חצי שעה אחר חצות היום יום הרביעי שלשה עשר בתמוז תרפ"ז.

ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א לחג הגאולה: הנני שולח מאמר... השתתפותי עם ידידנו אנ"ש שי' בכל מקום מושבותיכם להצלחה, ולהיות אתכם עמכם בהתועדותכם בדבר חיזוק דרכי החסידות בקביעות ושמירת זמני למורי דא"ח ולהתעורר בקיום עניני הלימוד... אלקינו ואלקי אבותינו יברך את כלל בני אנ"ש הם ביתם זרעם וזרע זרעם בתוך כלל אחינו בני ישראל, ה' עליהם יחיו, בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר.

שבת יד תמוז ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בלק, שביעי עם פירש"י. תהלים: עב"עו.

תניא: פרק ג'. והנה... 184 ג"ם כו'. ז"ל הצ"צ באחד מדרושו: רבינו ז"ל באמרותיו לבניו יום ג' פ' בלק שנת תקס"ב אמר וזה דבריו: להבין קושית התוכנים מאחר שהארץ היא כדורית ועגולה כתפוח למה אינם נופלים אותם בני אדם הדרים כנגדינו מלמטה באמעריקא... ותירוצם אינו אמת... ורבינו ז"ל אמר כי התירוץ הוא, דהנה מכואר בע"ח שהתשעה גלגלים מקבלים מבחי' עינולים, ובהעיגול אין בו מעלה ומטה, ומהאי טעמא הנה אותם בני אדם כנגדנו למטה, הרי הרקיע שעליהם הוא למעלה בהשוואה אחת עם הרקיע שעלינו, והארץ דשם היא מטה לגבי הרקיע שעלי'.

ז"ל הצ"צ... הרקיע שעלי': לשים חוהמים צג [אגליק חיב עי תצון].

יב תמוז

חג הגאולה, יום חמישי, בלק

התועדות חג הגאולה

אין אומרים תחנון

[א] יום הולדת את כ"ק אדמו"ר [מהוריי"צ נ"ע] שליט"א בשנת תר"ם.

[ב] יום בו נתבשר - בשנת תרפ"ז - שהוא חפשי מגלותו אשר הִגְלָה - אחרי שהי' תפוס במאסר - על עבודתו בחיזוק התורה והיהדות.

[ג] ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א:

בשני ימי הגאולה י"ב וי"ג תמוז הבע"ל יתועדו אנ"ש, לטובה ולברכה בגשמיות וברוחניות, כאשר הוקבע מאת אבינו הראשון הוד כ"ק אאזמו"ר רבינו הזקן וצוקללה"ה נבג"ם זי"ע. בהתועדות זו ידברו אנ"ש שי' איש את רעהו בשבת אחים בחיזוק קביעות שיעורי הלמוד, והנני שולח להם את ברכתי כי ישא ה' פניו אליהם בגו"ר.

[ב] פרטים קצרים על המאסר והחופש נמצאים בהפתגם דמחר.

- - -

[ג]

הרחבה

המכתב הזה נשלח לכל אנ"ש לקראת מועד חג-הגאולה השני, בשנת תרפ"ט:

אל ידידינו אנ"ש די בכל אתר ואתר

ד' עליהם יחי'

שלום וברכה

בשני ימי חג הגאולה י"ב וי"ג תמוז הבע"ל יתועדו אנ"ש שי', כאשר הוקבע מאת אבינו הראשון הוד כ"ק אאזמו"ר רבינו הזקן וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, לטובה ולברכה בגשמיות

וברוחניות. בהתועדות זו ידברו אנ"ש שי' איש את רעהו בשבת אחים בחיזוק קביעות שיעורי הלימוד, והנני שולח להם את ברכתי כי ישא הוי' פניו אליהם בגו"ר.

ברור מלולי במכתבי מיום השני לחדש אדר שני העבר, כי כל אחד ואחד מאנ"ש וגזע אנ"ש שי' בכל מקום שהוא, מחוייב הנהו לראות את עצמו, שהוא אבר מכללות אנ"ש וכאו"א יש לו מקום בתוככי עדת החסידים, יברכם השם.

מאז ומקדם סידרו לנו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' נתיבות חוקי אורח חיים, והשעה אומרת אשר גם החלש יאמר גבור אני לקיים ככל אשר קבלו אבותי ואבות אבותי העומדים בשמי רום מרום את פני נשמת אבות העולם, הנושאים רנה ותפלה לפני אדון העולמים אלקי כל בשר ורוח בעד בניהם ובני בניהם תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם, ד' עליהם יחיו.

פונה הנני אליכם ידידינו אנ"ש שי' בקריאה של חיבה: בואו להכתב בספרן של חסידים ואנשי מעשה, ובוזה תביאו ברכת אבות קדושים אל בתיכם.

אחיי ורעיי!

בואו והתיצבו בשורה ראשונה של עבודה ופועל טוב, בקביעות שיעורי לימוד דא"ח והתועדות אנ"ש יחיו, אשר תוצאותיהם חיים ואור. איש איש מכם יעמוד חזק על משמרתו משמרת הקדש בקנין המדות טובות, ולחזק את ידי אחיו, כי אב אחד לכולנו.

ואני תפלה כי ד' אלקינו ואלקי אבותינו, ישפיע לכם ידידינו אנ"ש שי' בתוך כאחב"י יחיו, שפעת חיים וברכה מרובה, בפרנסה טובה בנקל, בריוח ובמנוחה, ויאר הוי' פניו אליכם, ויברך אתכם, ביתכם, זרעכם וזרע זרעכם, בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר.

המילים "כאשר הוקבע מאת אבינו הראשון . . רבינו הזקן" כוונתם שהתועדות תתנהל "כאשר הוקבע..." , ולא שתאריך ההתועדות בחג הגאולה י"ב וי"ג תמוז הוא "כאשר הוקבע..." כי כמובן בזמן אדמו"ר הזקן טרם נקבע החג הזה.

יג' תמוז

חג הגאולה, יום שישי, בלק

צאצאי החסידים

[א] יום בו יצא כ"ק אדמו"ר שליט"א לחרות.

המאסר הותחל רבע על שעה השלישית אור ליום רביעי חמשה עשר בסיון תרפ"ז. התעכב בגלות - בעיר קאסטראמא - עד חצי שעה אחר הצות היום יום הרביעי שלשה עשר בתמוז תרפ"ז.

[ב] ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א לחג הגאולה:

הנני שולח מאמר ... השתתפותי עם ידידנו אנ"ש שי' בכל מקום מושבותיכם להצלחה, ולהיות אתכם עמכם בהתועדותכם בדבר חיזוק דרכי החסידות בקביעות ושמירת זמני למודי דא"ח ולהתעורר בקיום עניני הלימוד ... אלקינו ואלקי אבותינו יברך את כללות אנ"ש הם ביתם זרעם וזרעם בתוך כלל אחינו בני ישראל, ה' עליהם יחיו, בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר..

[א]

הרחבה

הקטע הראשון בפתגם היומי, המסכם את המאסר והגאולה, נראה שהוא מיוסד על הקטע בו פותח כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ את "רשימת המאסר":

המאסר הותחל רבע על שעה שלישית לילה בליל ג' אור ליום רביעי חמשה עשר לחדש סיון תרפ"ז, ונמשך עד שעה חצי השני' צהריים ביום הראשון בשלישי לחדש תמוז תרפ"ז, בעיר לעניגערעד - פטרסבורג.

שמונה עשר יום אחת עשרה שעות וחמשה עשר מינוט.

ובו ביום אחרי התעכבי בביתי כשש שעות הנה בשעה חצי השמינית לפנות ערב יצאתי

במסע הולך לעיר קאסטראמא, ובאתי שמה למחרת - ביום השני - ארבעה לחדש תמוז, והתעכבתי בגלות עד יום הרביעי שלשה עשר בתמוז שעה חצי הראשונה צהרים. תשעה ימים ושבע עשרה שעות.

[ב]

הרחבה

קטע המכתב המובא בפתגם היומי, הוא משנת תרצ"ב:

אל ידידינו אנ"ש די בכל אתר ואתר

ד' עליהם יחיו

שלום וברכה

במועד ימי הגאולה י"ב וי"ג תמוז הנקבע לברכה גאולה וישועה כמועד המועדים, הנני שולח המאמר 'והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצותיך' השתתפותי עם ידידינו אנ"ש ש' בכל מקום מושבותיכם להצלחה, ולהיות אתכם עמכם בהתועדתכם בדבר חיזוק דרכי החסידות, בקביעות ושמירת זמני לימוד דא"ח, ולמתעורר בקיום עניני הלימוד, ולשום לב ונפש להוסיף אומץ בהחזקת הישיבות אשר תחת הנהגתי.

והנני פונה בקריאה של חיבה לכאו"א מאנ"ש ש' אשר בכל מקום היותו, ישתדל על דבר לימוד דא"ח והחזקת הישיבות. ומאד ינעם לי לשמוע מהנעשה בזה. והמקיים את בקשתי יהי כתוב להזכירו לברכה בגשמיות ורוחניות.

אלקינו ואלקי אבותינו יברך את כללות אנ"ש, הם, ביתם, זרעם, וזרע זרעם בתוך כלל אחב"י ד' עליהם יחיו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר.

יד תמוז

שבת, בלק

למה אין נופלים דרי אמריקא

זהו לשון הצמח-צדק באחד מדרושי¹:

רבינו ז"ל באמרותיו לבניו יום ג' פ' בלק שנת תקס"ב אמר וזה דבריו: להבין קושית התוכנים מאחר שהארץ היא כדורית ועגולה כתפוח למה אינם נופלים אותם בני אדם הדרים כנגדנו מלמטה באמעריקא ... ותירוצם אינו אמת ...

ורבינו ז"ל אמר כי התירוץ הוא, דהנה מבואר בעץ-חיים שהתשעה גלגלים מקבלים מבחי' עיגולים, ובהעיגול אין בו מעלה ומאה, ומדאי טעמא הנה אותם בני אדם שהם כנגדנו למטה, הרי הרקיע שעליהם הוא למעלה בהשוואה אחת עם הרקיע שעלינו, והארץ דשם היא מטה לגבי הרקיע שעלי.

כדי לבאר את הפתגם היומי יש להקדים:

בספרי הקבלה מבואר שישנם שני אופני גילוי אלקות: עיגולים ויושר.

'יושר' פירושו דבר שיש בו סדר של מעלה ומטה, חשיבות גבוהה ונמוכה. באופן כללי זהו מה שמכונה בחסידות "סדר השתלשלות".

'עיגולים' פירושו, ענין שהוא שוה בכל מקום ואין בו שינויים. והדוגמא לזה כמו כדור, שלא שייך בו מעלה ומטה, כי הוא לא מסודר בצורה של היררכיה.

משל לדבר מכוחות הנפש: ישנם כוחות מסודרים שיש בהם התחלה וסוף: קודם יש שכל, מהשכל נולדים מידות, ומהמידות מגיעים למעשה - זהו כוח של 'יושר', וכאן יש מעלה ומטה, קדימה ואיחור. אבל ישנם כוחות שאין בהם 'מעלה ומטה', כמו כח הרצון, שהוא למעלה מהשכל. הרי אי אפשר לומר שהרצון לחשוב משהו, והרצון לעשות משהו שונים במהותם. בדיוק כמו שהרצון לחשוב הוא רצון - כך בדיוק הרצון לאכול או לעשות הוא רצון, בלי דרגות.

1. לש"ס חוהמ"פ צג. נדפס באג"ק ח"ב ע' תצו.

2. אור התורה נ"ך ח"א ע' תרסט.

גם בעולם יש את ההתגלות של שתי הבחינות הללו:

באופן כללי העולם מסודר על פי סדר היררכי של 'מעלה ומטה'. לכן, למשל "חצי כדור העליון", היכן שנמצא ארץ ישראל ובית המקדש, קדוש יותר ויש בו יותר גילוי אלוקי, מאשר בחצי הכדור התחתון - היכן שנמצאת אמריקה.

אבל, יחד עם זאת, מבואר בעץ-חיים, שתכונת ה'כדור' שבכדור הארץ, נובעת מכך שיש בעולם התגלות של בחינת ה'עיגולים', שבה אין מעלה ומטה והכל בהשוואה.

לשון אחרת: ההתגלות האלוקית בעולם היא מבחינת "יושר", ולכן יש הבדל בין ההתגלות כמו שהיא בבית המקדש, לכמו שהיא בארץ ישראל, חוץ לארץ וכו'. אבל "מלוא כל הארץ כבודו" - זה שהקב"ה נמצא בכל מקום, זהו מבחינת "עיגולים", שאין שום הבדל מבחינת הנוכחות של הקב"ה בין ארץ ישראל ומקום המקדש לחוץ לארץ ועד לחצי כדור התחתון.

ומכאן לענייננו:

אדמו"ר הזקן מבאר שהסיבה האמיתית שבני אמריקה הנמצאים "הדרים כנגדינו מלמטה" אינם נופלים, למרות שכדור הארץ הוא כדורי, ואם "אנחנו" (תושבי רוסיה) עומדים על הארץ ומעלינו השמים - לכאורה הם עומדים בהיפוך. אלא, מכיון שתכונת הכדוריות של כדור הארץ נובעת מבחינת 'עיגולים', שבה אין היררכיה של מעלה ומטה, לכן תמיד ה"למטה" הוא ארץ וה"למעלה" זה שמים.

הרחבה

מקור הדברים הוא באגרת ששלח כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע לחתנו כ"ק אדמו"ר זי"ע, במענה לשאלתו:

חתני יקירי וחביבי הרב רמ"מ שי'

שלום וברכה

במענה על שאלתך לאמר: שמעתי אומרים בשם כ"ק רבינו הגדול זצוקללה"ה זי"ע אשר באמעריקא לא ה' מתן-תרה, ואם אפשר בבקשה לבאר לי.

תשובה. השמועה אשר שמעת בשם הוד כ"ק רבינו הגדול נבג"ם זי"ע אדות אמעריקא ביחס להגילוי דמתן-תורה נכונה היא, אמנם הלשון שאתה כותב אשר "באמעריקא לא ה' מ"ת" משובש הוא, ואבאר לך הענין על סדרו.

וכאן מבאר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, באריכות הביאור, כמה וכמה עניינים אודות סדר חזרת הדא"ח של אדמו"ר הזקן. ובסיום סוגיה זו מסביר את המושג "אמרותיו לבניו":

...ומשנת תקנ"ח בערך נתחזק הסדר שהתחיל כעשר שנים מקודם, בדבורי עניני חסידות בחול. מלבד מה שאחר זמן חוזר ג"כ מאמריו הישנים, ביחוד לפני הוד כ"ק נכדו אאזמו"ר

צמח-צדק כמסופר בארוכה במ"א. ועל הרוב היו ביאורים על התורות שאמר בשבת, הן
ברבים והן ביחיד, ועל התורות שאמר בלילי שבתות.

ובשנת תקס"ב אחרי ביאתו פעם שנית מפטרבורג בליאדי, התחזק סדר זה בקביעות,
בהיותו בביתו ביום ג' לשבוע. ועל הרוב היו התחלת המאמרים בלשון "להבין"³, כמו "להבין
ענין הצמצום וכו'", או ביאורי לשונות דמדרש ומארו"ל, והיו נקראים בשם "אמרותיו
לבניו".

וכעת מבאר עניינה של "אמריקא":

והנה בספר ההנחות דשנת תקס"ב של הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי וכ"ק אחיו הרה"צ הר'
משה זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, נמצא דרוש אחד מתחיל "להבין קושית התוכנים" ומביאו
הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק צמח-צדק בדרושו בד"ה "נוטה צפון על תהו" פרק ג', וזה
לשונו:

"ורבינו ז"ל באמרותיו לבניו יום ג' פ' בלק שנת תקס"ב אמר, וזה דבריו: להבין קושית
התוכנים, מאחר שהארץ הי' כדורית ועגולה כתפוח, למה אינם נופלים אותם בני אדם
הדרים כנגדינו מלמטה באמעריקא שהרי הולכים כנגדינו, ואם-כן לפי דעתנו הלא ראשם
הוא כלפי מטה ורגליהם למעלה, ולמה אינם נופלים?

והקושיא טובה לכאורה, ותירוצם אינו אמת, שתירצו מפני שהאדם יסודו מעפר וכל יסוד
מושך את יסודו, לכך מושך הארץ את בני אדם שהם יסודם ואין מניח להם ליפול. אבל זה
אינו אמת.

ומביא לשון הספר 'נחמד ונעים' שער שלישי סימן נ"ה.

ורבינו ז"ל אמר, כי התירוץ האמיתי הוא, דהנה מבואר בעץ-חיים⁴ שהתשעה נגללים⁵
מקבלים מבחי' 'עיגולים', ובהעיגול אין בו מעלה ומטה. ומהאי טעמא הנה אותם בני
אדם שהם כנגדינו למטה, הרי הרקיע שעליהם הוא למעלה בהשואה אחת עם הרקיע
שעלינו, והארץ דשם היא מטה לגבי הרקיע שעלי'.

3. "רוב מאמרי 'להבין' מהצמח צדק הם משנות תק"ע-תקפ"ה בהיותו אברך. ובהם הרבה ממה ששמע ו"הניח" בכתב
בביאורי עצמו" (ממכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א) - הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בסה"מ תש"ח ע' 235.
4. לר' דוד גאנו, מגדולי התוכנים (אסטרונומים).
5. "הצמח צדק בהגהה שם מציין לעץ חיים שער ציור העולמות בי"ע פ"ב, שער עיגולים ויושר ענף ד, שער השתלשלות
הע"ס דרך העיגולים ספ"ב" - הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בסה"מ שם.
6. ראה רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ג ה"א.
7. "ראה גם כן מצוות דין עבד עברי (בס' טעמי המצוות להצמח צדק) פרק ב' [פא, א] - הערת כ"ק אדמו"ר זי"ע בסה"מ
שם.

ושם: "וביאור ענין העיגולים הוא, שהוא בחי' שלמעלה מהשתלשלות, כדוגמת העיגול שאין בו מעלה ומטה. עד"מ כדור
הארץ שאנחנו נדמה לנו שבנ"א שבאמעריקא העומדים תחת רגלינו ממש הם למטה ולהם נדמה בהיפוך. ואם הי' האמת
כא' משנינו הי' מההכרח ששכנגדו יהי' נופל מהארץ, ולא כן הוא. והיינו לפי שהיא שרשה מבחי' עיגולים שאין בהם
מעלה ומטה כלל.

אך כפי בחי' 'יושר' שהוא בהדרגה, מעלה ומטה ראש וסוף, אצלינו הוא המעלה כי אצלינו נגלה אלקות יותר, שהרי ארץ-ישראל, ועשר קדושות, בית-המקדש וקבלת התורה אצלינו. (הג"ה. כמו עיקר השראת הנשמה הוא במוח. ולהיות שמצד הגלגלים אין שייך מעלה ומטה, אם-כן, גם בני-אדם שנגד כפות רגלינו, הנה שם הרקיע והארץ הוא מעלה ומטה כמו כאן)."

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע ממשיך ומבאר את הדרוש בשפתו, ומסיק לגבי שאלת כ"ק אדמו"ר זי"ע ביחס למתן תורה בחצי כדור התחתון:

הדרוש הוא מקור השמועה האמורה במכתבך, והדברים ברורים שאין דורשים ביאור כלל. אשר ההפרש הוא רק בהמדריגות דעיגולים ויושר: דבעיגולים אינו שייך ענין המעלה ומטה, רק במדריגות דיושר הוא התחלקות מעלה ומטה.

והדבר מובן מאלי, דמאחר שיש מדריגות חלוקות גם בחצי כדור זה עצמו, כמו ארץ ישראל וחול'ל וכו', הנה כל שכן שיש הפרש בין שני חצאי הכדורים, דהנתפס במקום הקירוב והריחוק הוא מעלה וחסרון.

והנה הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק צמח-צדק בבאורו תירוץ רבינו ז"ל על שאלת התוכנים הוסיף מלות אחדות: "כמו עיקר השראת הנשמה הוא במוח".

כוונתו בזה: כשם שבגוף האדם הרי כל הגוף חי מן הנפש, ומכל מקום עיקר השראת הנשמה הוא במוח, כן בזה דארץ ישראל ועשר קדושות, בנין ביהמ"ק, ונתנית התורה - הרי כולם ניתנו בארץ דוקא ולא בשמים, א"כ מעלת הארץ טפי ממעלת השמים, דהגם שהשמים הם רוחנים יותר, מכל מקום הנה בזה יש יתרון בארץ לגבי השמים. והוא ע"ד ההפרש שעושה רבינו הגדול בסש"ב פל"ו בין עוה"ז התחתון לעולמות העליונים, דהגם שהם רוחנים באין ערוך לגבי ארץ הלזו הגשמית, מכל מקום הנה התכלית הוא עוה"ז התחתון דוקא. כן כאן דכל אלו המתנות דא"י כו' ניתנו בארץ דוקא, ומאחר שניתנו בארץ שהיא מקבלת מבחי' יושר, והיושר הנה לא זו שהוא בהתחלקות מדריגות דוקא לבד, אלא דגם הקירוב הוא מעלה והריחוק חסרון, אשר לפי זה ה' צריך להיות הבדל עיקרי בין שני חצאי הכדורים שבכדור הארץ. שהחצי שבו א"י וכו' מובדל בערכו מהחצי השני. ועל זה בא ביאור רבינו שהוא כדוגמת מקום השראת הנשמה שהיא במוח, והיינו דכל הגוף חי מהנפש, רק שהשראת הנשמה בעיקרה הוא במוח, אבל כל הגוף חי מהנפש.

וכן הוא בענין הארצות ד"מלא כל הארץ כבודו" בשני חצאי הכדורים בשוה, אלא שחצי זה אשר בשטחו הוא ארץ ישראל, עשר קדושות, מקום המקדש, ומעמד הר סיני הוא מעולה

וכמו כן י' ספירות דעיגולים שאין בהם מעלה ומטה, כי אינם בגדר אור הנמשך בבחי' השתלשלות שהולך ומתצמצם, אלא הוא למעלה מן ההשתלשלות. ולמשל באדם: משכל למדות וממדות למחשבה וממחשבה לדבור הוא בחי' השתלשלות. אבל בחי' שלמעלה מהשכל לגבי השכל הוא למעלה מערך השתלשלות."

יותר - אבל גילוי מתן תורה הי' בכל חלקי שטח הב' חצאי הכדורים בשוה. וכמאמר (הובא בילקוט יתרו במקומו) "כשעמד המקום ואמר אנכי ה' אלקיך, הי' הארץ חלה" - הנה בחלחול זה הרי אי אפשר לחלק בין חצי כדור זה להשני. וכן בהא דאיתא במדרש רבה (שמות סוף פכ"ט) "כשנתן הקב"ה את התורה צפור לא צווח, עוף לא פרח, שור לא געה, אופנים לא עפו, שרפים לא אמרו קדוש, הים לא נזדעזע, הבריות לא דברו, אלא העולם שותק ומחריש" - דבכל אלה לא שייך לחלוק בפלוגת השני חצאים של כדור הארץ, ורק באופני הגילוי בלבד...